

ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ РОБОЧОЇ СИЛИ ЯК ЗАПОРУКА ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ

УДК 37.018 : 364.2

Є.В. Лук'янович
Хмельницький інститут
соціальних технологій
ВМУРОЛ «Україна»

У глобалізованому світі третього тисячоліття шанс на успіх перед Україною відкриває лише ефективна реалізація її людського потенціалу.

Системна криза Радянського Союзу, що прискорила здобуття Україною незалежності, водночас негативно вплинула на відтворення і розвиток її людського потенціалу. Внаслідок кризових процесів, що відбувалися в Україні у 80-90-ті рр. ХХ ст., слабкості і неадекватності економічної, соціальної і гуманітарної політики в цей період в Україні відбулось різке погіршення показників людського розвитку. Так, за період з 1990 по 2007 рр. у світовому індексі людського розвитку Україна з 45-го перемістилась на 76-те місце серед 173 країн. За якістю життя Україна посідає 98 місце серед 111 країн. Лише повернення Україною в 2007 р. до передкризового рівня ВВП відкриває економічні можливості покращення ситуації [1].

Основою сучасного цивілізаційного прогресу є всебічний розвиток людського потенціалу. Це головна складова національного багатства й рушійна сила суспільного прогресу, визначальний критерій оцінки його рівня. Світовою практикою доведено, що інвестиції в людський капітал – найефективніші. Саме цим зумовлюється нова якість економічного зростання, яка встановилася за останні десятиріччя в розвинених країнах. У Західній Європі цей компонент забезпечує близько 75% приросту національного багатства [2, с 167-168].

Розвиток економіки в Україні потребує розробки науково-обґрунтованої і виваженої соціально-економічної політики, зокрема нових підходів до перерозподілу ресурсного потенціалу. Адже вихід України на Європейський ринок потребує високих темпів соціально-економічного розвитку та забезпечення гідного рівня життя населення. Окрім цього ще й цілеспрямованої державної політики зайнятості. Необхідно відмітити, що рівень зайнятості держави та її якісні характеристики визначають обсяг виробництва й ефективність економіки, а звідси й економічну базу соціальної політики. Характер трудової діяльності працівників та рівень оплати їхньої праці визначає добробут їх соціального самопочуття.

Метою нашого дослідження є проведення аналізу стану ринку праці, визначення кола проблем та недоліків в процесі розвитку робочої сили та підвищення

рівня її кваліфікації та конкурентоспроможності, а також обґрунтування місця та ролі освіти, як фактора підвищення рівня конкурентоспроможності робочої сили.

Актуальною проблемою для України залишається високий рівень безробіття. Із кожних 100 безробітних, які перебували на обліку на початок 2008 р., кожний другий працював за робітничою професією, кожний третій обіймав посаду службовця, решта – особи без професії або такі, які займали місця, що не потребують спеціальної підготовки [3, с. 44].

Але ситуація на ринку останнім часом поліпшилася. Робоча сила стає одним із найдефіцитніших ресурсів нашої країни, причому кількісний дисбаланс посилюється через низький рівень заробітної плати, і навіть наявність роботи сьогодні не гарантує молодій людині економічної стабільності. Тому проблема формування мотивації до здобуття робочих професій, підвищення освітнього і професійного рівня. Ідеологічною лінією Уряду має стати політика соціальних пріоритетів, насамперед запровадження європейських стандартів життя, значне підвищення заробітної плати працюючих громадян. Водночас, роль державного регулювання процесів на ринку праці України в ситуації, що склалася, полягає у створенні і розвитку гідних робочих місць, привабливих для вітчизняних фахівців. Інструментом для реалізації державної політики зайнятості є широкий і системний діалог влади і бізнесу за активної участі Державної служби зайнятості України.

Разом з тим, найбільш актуальною проблемою ринку праці України є брак кваліфікованої робочої сили і відтік найбільш активної частини населення за кордон. З метою запобігання міграції кваліфікованих працівників, стратегічний курс України на досягнення європейських стандартів життя будується на формуванні соціально відповідального бізнесу і радикальному підвищенні якості й ефективності надання послуг у соціальній сфері.

Служба зайнятості України поступово зсуває акценти від регулювання поточної ситуації на ринку праці у бік превентивних заходів щодо підвищення якості робочої сили на національному ринку праці. У цьому зв'язку суттєво підвищується роль професійного навчання, що являє собою впливовий засіб забезпечення подальшого розвитку

конкретного підприємства, так і економіки загалом [3, с. 47].

Ефективність функціонування ринку праці визначається не лише відповідністю попиту та пропозиції або подолання безробіття. Оцінка ефективності передбачає врахування досить широкого набору факторів: економічних, політичних, соціальних тощо. Крім того, явище безробіття обумовлено цілою низкою причин і має багато форм, які не дозволяють розглядати показник рівня безробіття як єдиний і універсальний. Ефективне функціонування ринку праці як соціально-економічної системи неможливе також і без розв'язання протиріч, що йому притаманні.

Ринок праці як явище, що відображає взаємовідносини покупців і продавців, має: по-перше, партнерів трудових відносин – роботодавців та найманих робітників; по-друге, посередників між ними державні і недержавні органи, які діють у сфері зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів, інститути соціально-психологічної адаптації тощо. Таким чином, ринок праці це не тільки один із засобів залучення робочої сили у трудову діяльність, механізм руху робочої сили, узгодження попиту і пропозиції, але й засіб формування і задоволення суспільних потреб, стимулювання зростання якості робочої сили і соціальної диференціації. Іншими словами, головними факторами продуктивної зайнятості є соціальна відповідальність роботодавців, висока мотивація до чесної та напруженої праці найманих працівників, рівень їхньої кваліфікації. Останнє значною мірою визначається правильним вибором професій незайнятими громадянами, відповідно, станом профорієнтаційної роботи, її науковою обґрунтованістю.

Необхідно подолати стереотип ставлення молоді до робітничих професій як другорядних і низкооплачуваних. Ця проблема набуває надзвичайної ваги у зв'язку з посиленням дисбалансу між потребами економіки та підготовкою кадрів навчальними закладами. Цей дисбаланс призводить до того, що попит на кваліфікованих працівників багатьох професій та спеціальностей не задовольняється, а деколи відчувається навіть гострий дефіцит інженерів - технологів та інженерів - механіків, токарів, фрезерувальників, слюсарів, будівельників, швачок тощо. Але незважаючи на постійне зниження реального рівня безробіття Україні на обліку в центрах зайнятості останніми роками перебуває до 30 тис. тільки молоді, тобто випускники вищих і професійно-технічних навчальних закладів. Розвиток ринку праці кваліфікованої робочої сили, як вже відзначалося, є нагальною потребою для забезпечення сталого людського розвитку. Для ефективного функціонування необхідна професійно-кваліфікаційна та освітня структура попиту. Головним мотиваційним стимулом, який заохочує економічну активність,

прагнення набути високого рівня професійної підготовки, є гідна винагорода за працю.

Проблема управління конкурентоспроможністю підприємства на ринку робочої сили є новою для вітчизняної науки, і необхідність її вирішення є актуальною для сучасної економічної ситуації з характерною для неї конкуренцією за робочу силу, у першу чергу – кваліфіковану. З особливою гострою ця проблема постане у майбутньому, коли значно більшою мірою проявляється результати демографічної і міграційної криз. Вирішення проблеми управління конкурентоспроможністю підприємства на ринку робочої сили значною мірою визначає можливості підприємств формувати необхідні кількісно-якісні характеристики персоналу з урахуванням перспектив розвитку.

Висновки. У цілому в Україні за останні десять років обсяги професійного навчання кадрів зменшилися в 4 рази. Якість робочої сили знижується через демографічні зміни (старіння та поступове вибуття висококваліфікованих працівників), плінність кадрів, в результаті чого здійснюється прийом на роботу значної чисельності нових працівників без попереднього професійного навчання.

Сьогодні вища освіта є одним з визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури українського народу, запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави. Освітній рівень робочої сили, який здобутий у вищих навчальних закладах та установах підвищення кваліфікації, є запорукою його здатності до конкуренції на ринку праці. Все це обумовлює необхідність подальших наукових досліджень в даному напрямку.

Список використаної літератури

1. Концепція гуманітарного розвитку України: Розроблено Робочою групою (керівник групи – Радник Президента України, Голова Національної ради з питань духовності і культури при Президентові України, академік НАН України ЖУЛИНСЬКИЙ М.Г.) за науково-методичного та організаційного забезпечення Національного інституту стратегічних досліджень (заступник керівника групи – директор Інституту, к.т.н, Заслужений журналіст України РУБАН Ю.Г.), – 21 березня 2008: ПРОЕКТ від 14.03.2008 р.
2. Карась П.М., Сергійчик С.І. Еволюція поглядів на управління продуктивністю праці. (Економічні науки) / П.М. Карась С.І. Сергійчик Вісник Хмельницького національного університету №1 '2008/ Т.1, - С. 167-172
3. Грушевицька А.Б., Головач Т.В., Швид В.В. Сучасний стан ринку праці: перспективи та тенденції / (Економічні науки) // Вісник Хмельницького національного університету № 4 '2008/ Т.3, - С. 44-50.